

Actuele ontwikkelingen in graanketen op Themadag Granen

Graansector treedt uitdagingen tegemoet

Algemeen

[Carolien Makkink]

De vooruitzichten voor de graansector zijn goed, maar de volatilitéit in markten en prijzen zorgt wel voor uitdagingen. Hoe daarop in te spelen, was het onderwerp van de Themadag Granen.

De graanmarkt is sterk in beweging. De fluctuerende afzetverdeling tussen food, feed en fuel kan de prijsontwikkeling blijvend beïnvloeden. Toch blijft het wereldwijde gebruik van granen in de toekomst stijgen, verwacht Richard Rolink, graanmakelaar bij V&V Commodities. “De invloed van de politiek is lastig voorspelbaar”, stelt hij. “Voldoende voorraden en redelijke prijzen moeten in stand worden gehouden om onrust op de markt te vermijden.” Rolink was een van de sprekers tijdens de Themadag Granen, georganiseerd door het Productschap Akkerbouw. De themadag stond in het teken van de volatilitéit in markten en prijzen en hoe in te spelen op de uitdagingen daarin.

Vraag en aanbod

De prijsontwikkelingen in de graanketen worden beïnvloed door vraag en aanbod. Het aanbod wordt bepaald door het ingezaaide areaal, weer en klimaat, oogstomstandigheden, logistiek en opslag. De vraag staat onder invloed van de welvaartsontwikkeling, bestaande toepassingen (food, feed) en nieuwe toepassingen (fuel). Naast deze traditionele factoren die de prijsontwikkeling sturen, zijn politieke ontwikkelingen, valutaontwikkelingen en de invloed van investeringsfondsen van belang. “In de graansector wordt het steeds noodzakelijker om prijsrisico’s af te dekken”, legt

Rolink uit. Dit geldt niet alleen voor graanhandelaren, maar ook voor akkerbouwers. “De teeltkosten, het oogstvolume en de graankwaliteit zijn meestal vooraf goed in te schatten, maar dit geldt in veel mindere mate voor de uiteindelijke verkoopprijs.” Akkerbouwers moeten dan ook bewuste afwegingen maken en mogelijkheden onderzoeken om de opbrengstprijzen vooraf vast te leggen, bijvoorbeeld via termijnmarkten, vindt Rolink.

Afnemer granen

De diervoederindustrie is een belangrijke afnemer van granen. Cornel Boere, verantwoordelijk voor de grondstoffeninkoop bij Agrifirm, legt uit dat de diervoederindustrie inzet op duurzaam grondstoffengebruik. In 2015 wordt alleen nog gecertificeerde duurzame soja toegepast in diervoeders. De sector wil ook het gebruik van in Europa geteelde eiwitbronnen bevorderen en de reststromen uit de industrie effectiever inzetten.

De diervoederindustrie importeert tarwe vooral uit de Verenigde Staten, Australië en Rusland. “In Nederland wordt vooral baktarwe en brouwergerst geteeld en die zijn in het algemeen te duur voor de diervoederindustrie. In de EU worden te weinig voergranen geteeld om ons van voldoende grote hoeveelheden te voorzien”, vertelt

Boere. In de toekomst wordt regionale grondstoffenvoorziening belangrijker, verwacht hij. “China koopt bijvoorbeeld steeds meer grondstoffen op de wereldmarkt en dit leidt tot verschuivingen in beschikbaarheid en prijzen.”

Akkerbouw Oekraïne

Oekraïne stond in de negentiende eeuw bekend als de graanschuur van Europa. “De drie grote graanhandelaren zijn in de eerste helft van de negentiende eeuw gestart in Odessa”, vertelt Frits Thissen, afdelingshoofd Landbouw op de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU-instellingen in Brussel. Ook nu nog exporteert Oekraïne veel granen, weet Victor Theeuwes van Theeuwes Holding. Theeuwes is actief in Oekraïne in de primaire akkerbouw en veeteelt, verwer-

“In de EU worden te weinig voergranen geteeld om ons van voldoende grote hoeveelheden te voorzien”, aldus Cornel Boere.

>>>

>> Graansector treedt uitdagingen tegemoet

king en export van oliehoudende zaden, de productie van premixen en concentraten en de export van biologische granen.

In Oekraïne is 20 procent van de bevolking werkzaam in de landbouw of aanverwante industrie. Het grootste deel van de oppervlakte van het land bestaat uit landbouwgrond (43 miljoen hectare), waarvan 80 procent beschikbaar is voor akkerbouw. In 2011 werd 25 procent van het akkerbouwareaal gebruikt voor tarweteelt, 13 procent voor mais, 13 procent voor gerst, 20 procent voor zonnebloempitten, 4 procent voor raapzaad en 5 procent voor soja. Oekraïne is de grootste exporteur van gerst, vooral naar Saoedi-Arabië, en van zonnebloemolie (tabel 1).

Oekraïne heeft goede voorzieningen op het gebied van opslag en transport. De teeltopbrengsten zijn echter voor verbetering vatbaar. "Er wordt bijvoorbeeld slechts drie ton tarwe per hectare geoogst, terwijl West-Europese landen ruim acht ton per hectare halen", zegt Theeuwes. Het kunstmestgebruik in Oekraïne, ongeveer 30 kg per hectare, blijft flink achter bij de EU met gemiddeld 300 kg per hectare. Gek genoeg exporteert Oekraïne wel veel kunstmest. Andere knelpunten zijn niet beschikbare of dure financieringsmogelijkheden, een tekort aan en verouderde mechanisatie en een gebrek aan gekwalificeerd personeel. Een belemmering is ook het pachtsysteem. "Omdat er een moratorium ligt op de verkoop van landbouwgrond, moeten wij met veel individuele eigenaren pachtcontracten opstellen", legt Theeuwes uit. De belemmeringen wegen voor Theeuwes niet op tegen de voordelen van agrarisch ondernemen in

Oekraïne. "Juist vanwege de ruimte voor verbetering zien wij kansen."

Meer met minder

Meer voedsel produceren met minder input, dat is volgens professor Martin Parry van Plant Science Rothamsted Research in Engeland de belangrijkste uitdaging voor de agrarische sector. In West-Europa worden nu al de hoogste opbrengsten per hectare bereikt in de tarweteelt: meer dan 8 ton per hectare. Parry is betrokken bij het 20:20 Wheat-project. In dit internationale samenwerkingsproject wordt gestreefd naar een opbrengstverhoging van 20 ton per hectare in 20 jaar. Dit doel moet worden bereikt door onder meer gebruik te maken van biotechnologische mogelijkheden. "De traditionele gewasveredeling gaat te langzaam om ons ambitieuze doel te bereiken," stelt Parry. C3-gewassen, zoals tarwe, zijn minder efficiënt in hun fotosyntheseprocessen dan C4-gewassen (bijvoorbeeld mais). De fotosynthese-efficiëntie in tarwe wordt bepaald door CO₂, licht, water en temperatuur. Twee limiterende enzymen in de Calvincyclus zijn ervoor verantwoordelijk dat de theoretisch haalbare efficiëntie in de praktijk niet wordt gehaald. "Deze kennis van de fysiologische processen in het gewas biedt aanknopingspunten om de efficiëntie van de fotosynthese te verhogen", legt Parry uit. Volgens hem is het daarnaast zinvol om tarwevariëteiten te ontwikkelen die beter zijn aangepast aan veranderende klimatologische omstandigheden. "We weten bijvoorbeeld dat tarwe gevoelig is voor hittestress, maar het mechanisme daarachter moeten we nog onderzoeken." Stikstofbemesting is nodig omdat

Tabel 1. Export van granen, oliehoudende zaden en zonnebloemolie uit Oekraïne, 2010/2011.

Product	Exportpositie op wereldranglijst	Exportvolume (miljoen ton)
Gerst	1	2,5
Tarwe	8	3,5
Mais	5	5,0
Zonnebloemolie	1	2,6
Raapzaad	3	1,0
Sojabonen	6	1,0

Het wereldwijde gebruik van granen blijft stijgen.

de stikstofvoorziening in belangrijke mate bijdraagt aan de kwaliteit van het graan. Stikstofbemesting leidt echter tot milieubelasting. Verhoging van de stikstofbenutting door het gewas is dan ook vereist om de opbrengsten te verhogen met minder input.

Het moet in Nederland mogelijk zijn om vijftien ton tarwe van een hectare te oogsten, denkt Parry. "Om twintig ton per hectare te halen, moeten werkelijk alle zeilen worden bijgezet en daaraan zijn natuurlijk ook kosten verbonden." Elke ton per hectare extra opbrengst kost in Groot-Brittannië 318 miljoen Engelse pond per jaar, berekende hij.

Landbouwbeleid

Thissen vertelt dat het Gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EU (GLB) al sinds de start in 1968 constant onderhevig is aan hervormingen en niet eenvoudiger wordt nu de EU inmiddels 27 lidstaten telt. Het Europees Parlement is sinds 1 december 2009 medewetgever voor zowel het GLB-beleid als het GLB-budget en ook dit maakt de besluitvorming lastiger. Op dit moment gaat 88 procent van het Europese landbouwbudget naar de 15 'oude' lidstaten en 12 procent naar de 12 'nieuwe' lidstaten. In de komende jaren moet dit verschil worden genivelleerd. Het Nederlandse Kabinet vindt enige herverdeling tussen lidstaten en tussen pijler 1 (directe betalingen) en pijler 2 (plattelandontwikkelingsmiddelen) wel verdedigbaar, maar vindt dat de rekening onevenredig zwaar terechtkomt bij een aantal lidstaten. Zo krijgt Nederland te maken met een korting van 8 procent. Het Kabinet stemt ook in met

30 procent budgetoverheveling naar vergroening, maar vindt de vormgeving hiervan nog te beperkt en onvoldoende effectief. Nederland wil meer flexibiliteit in het systeem. "Er kan meerwaarde worden gecreëerd door mogelijkheden te bieden voor een collectieve aanpak, innovatieprojecten en instrumenten voor risicobeheer. Ook mag het GLB van het Nederlandse Kabinet nog wel verder worden vereenvoudigd", aldus Thissen. Ontwikkelingen in de wereldwijde markt, de (Europese) politiek en de samenleving bieden onzekerheden en uitdagingen. "De graansector is een dynamische keten die deze uitdagingen tegemoet treedt met toekomstgerichte visie." ■

Frits Thissen vertelt dat het Gemeenschappelijk landbouwbeleid al sinds de start constant onderhevig is aan hervormingen.

Jonge akkerbouwers

Joris Baecke is voorzitter van CEJA, de Europese koepelorganisatie van jonge agrarische ondernemers. Hij vertegenwoordigt 1,8 miljoen jonge Europese boeren. Het toekomstperspectief van het agrarisch ondernemerschap staat onder invloed van ontwikkelingen op de wereldmarkt en lokale markten, de structuur van landbouw en platteland, de nationale en Europese overheid en de samenleving en perceptie van de burger. Op veel van deze aspecten heeft de akkerbouwer zelf niet direct invloed.

Baecke pleit voor vernieuwing van bedrijfsmodellen, gericht op een integrale aanpak van duurzaamheid (economisch, ecologisch en sociaal). "De agrarische ondernemer van de toekomst moet openstaan voor kritiek uit de samenleving en de discussie aangaan." Baecke vindt ook dat agrariërs zich beter moeten organiseren om sterk te staan tegenover de macht van de retailsector. "De CEJA-achterban is in elk geval ambitieus en actief en wil ook graag samenwerken met ketenpartners."

